I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAS 575. PLENĀRSESIJA, 14.12.2022.–15.12.2022.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ilgtspējīga reciklēšana, otrreizējo izejvielu izmantošana un taisnīga pārkārtošanās Eiropas melno un krāsaino metālu rūpniecībā"

(pašiniciatīvas atzinums)

(2023/C 140/01)

Ziņotājs: ***Anastasis YIAPANIS***

Līdzziņotājs: ***Michal PINTÉR***

Pilnsapulces lēmums	20.1.2022.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
	Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	9.12.2022.
Pieņemts plenārsesijā	24.1.2023.
Plenārsesija Nr.	575
Balsojuma rezultāts	
(par/pret/atturas)	183/0/2

1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1. EESK norāda, ka kvalitatīvu otrreizējo izejvielu trūkums un nekonkurētspējīgas cenas kavē otrreizējo izejvielu plašāku izmantošanu, un aicina paredzēt atbilstošus politikas pasākumus un finansēšanas iespējas, lai tiktu uzceltas pilnīgi jaunas otrreizējās pārstrādes rūpnīcas un tehnoloģiski modernizētas esošās iekārtas. Komiteja uzskata, ka būtu jāievieš nodokļu mehānismi un fiskālie stimuli reciklēšanas vērtības radīšanas ķēdē un jauniem aprites uzņēmējdarbības modeļiem, īpašu uzsvaru liekot uz MVU un jaunuzņēmumu svarīgo lomu pārkārtošanās procesā.

1.2. EESK aicina īstenot vēl citus politikas pasākumus, kas atbalstītu un finansētu pētniecību un izstrādi tādās jomās kā kritiski svarīgo izejvielu aizstāšana, resursu patēriņa samazināšana, produktu efektivitātes paaugstināšana un ES veiktās uzraudzības, riska pārvaldības un kritiski svarīgu izejvielu pārvaldības uzlabošana.

1.3. Komiteja atzinīgi vērtē Globālās alianses aprites ekonomikai un resursefektivitātei ([1]) (*GACERE*) izveidi 2021. gada februārī un uzskata, ka organizācijas dalībnieku skaits būtu jāpalielina.

1.4. EESK uzskata, ka visās dalībvalstīs būtu jāturpina izstrādāt mērķtiecīgus politikas pasākumus un veikt publiskus ieguldījumus, kas veicina ilgtspējīgu attīstību un taisnīgu pārkārtošanos.

1.5. EESK uzsver, ka arvien vairāk vajadzīgi darba ņēmēji, kas specializējas garāka aprites cikla produktu reciklēšanā, izstrādē un ražošanā, atkritumu apsaimniekošanā un progresīvā šķirošanā. Sociālajiem partneriem un ar rūpniecību saistītajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir ārkārtīgi svarīga loma Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma izmantošanā un uzraudzībā, un Komiteja aicina veidot aktīvāku dialogu un ciešāku sadarbību starp Eiropas un valstu publiskajām iestādēm un rūpniecības dalībniekiem.

1.6. EESK uzskata: lai varētu sasniegt vērienīgos Eiropas zaļā kursa un aprites ekonomikas rīcības plāna mērķus, būtu jānosaka attiecīgie kritēriji Atkritumu pamatdirektīvā un pēc tam tie jāsaskaņo Eiropas Savienībā.

1.7. Atkritumu eksports būtu jāatļauj tikai tad, ja galamērķa valstī pilnībā tiek ievēroti vidiskie un sociālie standarti, un šajā nolūkā ir vajadzīgas ticamas un efektīvas revīzijas procedūras, kas paredz iesaistīt sociālos partnerus un attiecīgās NVO. Komiteja aicina stingri uzraudzīt klasifikācijas jautājumus un ieviest atbilstošas un efektīvas drošības procedūras, lai varētu apturēt eksportu, ja netiek pildīti izvirzītie nosacījumi. EESK arī aicina Parlamentu un Padomi piemērot vienādi stingrus kritērijus attiecībā uz to, kādas saistības vides jomā jāpilda tiem, kas atkritumus eksportē gan uz ESAO valstīm, gan uz valstīm, kuras nav ESAO dalībvalstis.

1.8. Komiteja norāda uz problēmu, kas saistīta ar metāllūžņu nelikumīgu eksportu no Eiropas un aizdomīgu trešās valstīs ražotu preču atpakaļievešanu, un aicina nodrošināt stingrāku robežkontroli.

1.9. EESK uzskata, ka ātrākas procedūras attiecībā uz iekšēji nosūtītiem atkritumiem nodrošinās labāku dzelzs un krāsaino materiālu apriti, padarot tos konkurētspējīgākus un mazinot to radītās siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas.

1.10. Tā kā produktu reciklējamības nodrošināšana ir būtiska, lai uzlabotu kvalitatīvu otrreizējo izejvielu apritīgumu un pieejamību, EESK aicina Produktu ilgtspējas ekodizaina regulā atzīt reciklējamu izejvielu un blakusproduktu izmantošanu. Ražojumu kalpošanas laika pagarināšana kļūs arvien svarīgāks aspekts, kas ietekmēs Eiropas rūpniecības konkurētspēju.

1.11. EESK uzskata, ka minimālo vides ilgtspējas un sociālo prasību ieviešana Būvizstrādājumu regulā un šā pasākuma papildināšana ar marķēšanu un tirgus stimuliem radītu vienlīdzīgus konkurences apstākļus ilgtspējīgiem produktiem.

1.12. Nozares ekspertu un citu attiecīgo ieinteresēto personu iesaiste ir būtiska, lai nodrošinātu, ka aprites principi tiek ieviesti visos produktu izstrādes līmeņos, un Komiteja uzskata, ka jāpalielina ieguldījumi pētniecībā un izstrādē un jāstiprina publiskā un privātā sektora partnerības, kam jāsniedz vajadzīgais finansiāls atbalsts.

1.13. EESK uzskata, ka zaļajam publiskajam iepirkumam ir būtiska nozīme centienos ātrāk ieviest aprites ekonomikas modeļus un veicināt ilgtspēju, un ir pārliecināta, ka saskaņoti ES būvizstrādājumu standarti nodrošinās saskaņotu satvaru un mazinās dalībvalstu vidū vērojamo sadrumstalotību.

1.14. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ieceri veicināt vairāku tiesību aktu priekšlikumu pieņemšanu tādās jomās kā ražojumu remontējamības un reciklējamības uzlabošana, ražojumu aprites cikla pagarināšana, energomarķējuma ieviešana un patērētājiem pieejamu remonta pakalpojumu sniegšana.

1.15. Komiteja uzskata, ka iepakojuma materiālu reciklējamība būtu jāņem vērā paplašinātas ražotāja atbildības shēmās, kas izmanto ekomodulētas maksas.

([1]) Globāla alianse aprites ekonomikai un resursefektivitātei.

2. **Ievada piezīmes**

2.1. Paziņojumā "2020. gada Jaunās industriālās stratēģijas atjaunināšana: veidojot spēcīgāku vienoto tirgu Eiropas atveseļošanai" ([2]) Eiropas Komisija uzsvēra, ka energoietilpīgas nozares ir neaizstājama Eiropas ekonomikas daļa un ka tās ir jāatbalsta, lai radītu jaunus tirgus klimatneitrāliem un apritīgiem produktiem, piemēram, tēraudam. Tā arī norādīja, ka ES pāreja uz klimatneitralitāti varētu pašreizējo atkarību no fosilā kurināmā pārveidot par atkarību no izejvielām, kas tiek ievestas no ārvalstīm.

2.2. Covid-19 pandēmija skaidri atklāja Eiropas piegādes ķēžu nestabilitāti un stratēģisko izejvielu jomā vērojamo atkarību no ārvalstīm. Deficīts joprojām pastāv, un šķiet, ka divējādās pārkārtošanās procesā ES nespēj padarīt vērtības radīšanas ķēdes noturīgākas un labāk sagatavotas iespējamiem turpmākiem satricinājumiem.

2.3. Starptautiskās Enerģētikas aģentūras sniegta informācija liecina, ka pieprasījums pēc minerālu resursiem līdz 2050. gadam pieaugs sešas reizes. Tā kā primāro izejvielu nepietiek un bieži vien tās nav pieejamas Eiropas Savienībā, uzsvars ir jāliek uz reciklēšanas jaudas un spēju uzlabošanu un reāla otrreizējo izejvielu tirgus izveidi.

2.4. Cenšoties sasniegt Eiropas zaļā kursa mērķrādītājus, Eiropas Savienībai, dalībvalstīm un rūpniecības dalībniekiem ir jānodrošina, ka netiek apdraudēta rūpniecības, tās vērtības radīšanas ķēžu, darba ņēmēju un visas sabiedrības konkurētspēja. Tāpēc, popularizējot arī industriālās simbiozes metodi, Eiropas reciklēšanas ķēde no atkritumiem līdz jauniem galaproduktiem ir jāatjaunina un jāorientē uz efektīvu un ilgtspējīgu reciklēšanu.

3. **Apritīgums, atkārtota izmantošana un reciklēšana, otrreizējo izejvielu pieejamība**

3.1. ES cenšas veidot ilgtspējīgāku un apritīgāku ekonomiku, kas pavērtu iespēju radīt 700 000 jaunu darbvietu ([3]). Ar dažiem materiāliem, piemēram, dzelzi, cinku vai platīnu, saistītie rezultāti tuvojas iespēju robežai, savukārt kritiski svarīgo izejvielu pienesums retzemju metālu, piemēram, gallija vai irīdija, ieguvē ir diezgan niecīgs. Aplēsts, ka katra tonna reciklēta tērauda novērš 1,5 tonnu CO_2 emisiju nonākšanu atmosfērā. EESK norāda, ka kvalitatīvu otrreizējo izejvielu trūkums, vispārējs pieejamības trūkums un nekonkurētspējīgas cenas kavē otrreizējo izejvielu plašāku izmantošanu.

3.2. Krievijas iebrukums Ukrainā radījis papildu spiedienu uz izejvielu piegādi ES rūpniecībai, un ar reciklēšanas atbalstīšanu vien nevarēs nodrošināt izejvielu pieprasījuma apmierināšanu. Tāpēc EESK aicina veikt papildu pasākumus, lai atbalstītu un finansētu pētniecību un izstrādi tādās jomās kā kritiski svarīgu izejvielas aizstāšana, resursu patēriņa samazināšana, produktu efektivitātes paaugstināšana u. c. EESK atzinīgi vērtē visaptverošo pieeju, kas raksturīga Eiropas Komisijas priekšlikumam par Eiropas Kritiski svarīgo izejvielu aktu, un uzskata, ka jāuzlabo ES veiktā kritiski svarīgu izejvielu uzraudzība, riska pārvaldība un šo izejvielu pārvaldība. Komiteja arī uzskata, ka ES ārējās darbības kritiski svarīgu izejvielu jomā būtu jāpastiprina, izmantojot tādus instrumentus kā mērķtiecīgas stratēģiskās partnerības ar trešām valstīm, divpusēji/reģionāli tirdzniecības nolīgumi un sarunas, nozaru nolīgumi, attīstības sadarbība un daudzpusējas iniciatīvas.

3.3. ES kā klimata pārmaiņu ierobežošanas līderei būtu jāspēj pašai apsaimniekot tās teritorijā radītos atkritumus, nevis tie jāeksportē. Tomēr melno metālu atkritumu (dzelzs un tērauda lūžņu) eksports 2021. gadā ir palielinājies par 113 % salīdzinājumā ar 2015. gada līmeni, sasniedzot 19,5 miljonus tonnu un veidojot vairāk nekā pusi (59 %) no visiem ES eksportētajiem atkritumiem. EESK norāda uz tādu problēmu kā nelikumīgs metāllūžņu eksports no Eiropas un aizdomīga trešās valstīs ražotu preču atpakaļievešana.

3.4. Runājot par enerģijas un izejvielu cenu pieaugumu, EESK uzsver, ka reciklēšana salīdzinājumā ar izejvielu ekstrakciju dod iespēju ievērojami mazināt enerģijas patēriņu un SEG emisijas. Komiteja aicina īstenot atbilstošus politikas pasākumus, lai, izmantojot arī nacionālos atveseļošanas un noturības plānus, nodrošinātu jaunu reciklēšanas iekārtu būvniecību un esošo iekārtu tehnoloģisku modernizāciju. EESK uzskata, ka būtu jāievieš nodokļu stimuli un fiskālie stimuli jauniem aprites uzņēmējdarbības modeļiem vērtības radīšanas ķēdēs, īpašu uzsvaru liekot uz MVU un jaunuzņēmumu svarīgo lomu pārkārtošanās procesā.

([2]) *EUR-Lex*, Eiropas Komisijas paziņojums COM/2021/350 final "2020. gada Jaunās industriālās stratēģijas atjaunināšana".
([3]) *EUR-lex*: Jauns aprites ekonomikas rīcības plāns – Par tīrāku un konkurētspējīgāku Eiropu.

3.5. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka 2021. gada februārī tika izveidota Globālā alianse aprites ekonomikai un resursefektivitātei (*GACERE*), kas būs to valdību alianse, kuras sadarbosies, lai uzlabotu apritīgumu un nodrošinātu taisnīgu pārkārtošanos. EESK uzskata, ka šīs struktūras dalībnieku skaits būtu jāpalielina, jo pasaulē ir jāpieliek lielākas pūles, lai nodrošinātu dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

4. **Taisnīga pārkārtošanās**

4.1. Mūsu tautsaimniecības zaļināšanas un digitalizācijas procesā daži reģioni un nozares saskaras arī ar īpašām sociālekonomiskām grūtībām, savukārt metālrūpniecībai nākas risināt ar nodarbinātību un prasmēm saistītas problēmas. ES uzņēmumiem un darba ņēmējiem ir vajadzīgs lielāks atbalsts, lai tie varētu tikt galā ar jaunu uzņēmējdarbības modeļu prasībām un lai viņi būtu labāk sagatavoti jaunām problēmām un iespējām. Turklāt pāreja uz aprites ekonomiku nedrīkst radīt nekādus darba apstākļu izkropļojumus. Komiteja uzskata, ka visās dalībvalstīs būtu jāturpina izstrādāt mērķtiecīgus politikas pasākumus un veikt publiskus ieguldījumus, kas veicinātu ilgtspējīgu attīstību un taisnīgu pārkārtošanos.

4.2. EESK atbalstīja Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma – viena no Eiropas zaļā kursa investīciju plāna elementiem – pieņemšanu un uzskata, ka tas ir būtisks instruments, lai nodrošinātu, ka pārejā uz klimatneitrālu ekonomiku neviens netiek atstāts novārtā. Taisnīgas pārkārtošanās fonda (Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma pirmais pīlārs) izveide ir nozīmīgs solis uz priekšu.

4.3. EESK uzskata, ka sociālajiem partneriem, pilsoniskajai sabiedrībai un rūpniecības organizācijām ir ļoti svarīga loma gan Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma izmantošanā un uzraudzībā, gan arī centienos palielināt publisko iestāžu informētību par iedzīvotāju un uzņēmumu īpašajām vajadzībām. Komiteja uzskata, ka būtu jāpaplašina dialogs un sadarbība starp Eiropas un valstu publiskajām iestādēm un rūpniecības dalībniekiem un attiecīgajām ar rūpniecību saistītajām nevalstiskajām organizācijām.

4.4. Sociālajiem partneriem visos līmeņos ir ļoti svarīga loma sarunās par taisnīgas pārkārtošanās stratēģijām uzņēmumu padomēs vai citās attiecīgās sociālā dialoga struktūrās. Viņi vislabāk spēj apzināt darbvietu radīšanas un izzušanas procesus un analizēt un prognozēt turpmākās darbaspēka apmācības un kvalifikācijas celšanas vajadzības. Pašlaik visvairāk vajadzīgi darba ņēmēji, kas specializējas garāka aprites cikla produktu reciklēšanā, izstrādē un ražošanā, atkritumu apsaimniekošanā un progresīvā šķirošanā.

5. **Atkritumi, Atkritumu pamatdirektīva un Atkritumu sūtījumu regula**

5.1. Atkritumiem ir ievērojama vērtība otrreizējo izejvielu reģenerācijā, kas veicina ES aprites ekonomiku un Eiropas zaļo kursu, mazina atkarību no importētām primārajām izejvielām un dod iespēju taupīt dabas resursus un vienlaikus mazināt enerģijas patēriņu, kurš rodas raktuvēs un primāro izejvielu pārstrādē Eiropā, un CO_2 emisijas melno un krāsaino metālu rūpniecībā.

5.2. Gaidāmā ES Atkritumu pamatdirektīvas pārskatīšana ar mērķi uzlabot vides un sabiedrības veselības aizsardzību pret atkritumu apsaimniekošanas ietekmi, mazināt atkritumu apjomu, izvērst atkārtotu izmantošanu un uzlabot dalīto savākšanu, lai veicinātu sagatavošanu atkārtotai izmantošanai un kvalitatīvu reciklēšanu, ir svarīga gan privātām mājsaimniecībām, gan rūpniecībai.

5.3. EESK uzskata: lai varētu sasniegt vērienīgos Eiropas zaļā kursa un aprites ekonomikas rīcības plāna mērķus, būtu jānosaka attiecīgie kritēriji Atkritumu pamatdirektīvā un pēc tam tie jāsaskaņo Eiropas Savienībā. Komiteja uzskata, ka saskaņotība ar citiem tiesību aktiem, it īpaši ar Produktu ilgtspējas ekodizaina regulu un ES dalībvalstu tiesību aktiem, ir vajadzīga, lai izvairītos no neskaidrībām, dublēšanās un pārklāšanās.

5.4. Palielinot iekšēji nosūtīto atkritumu apjomu un paātrinot procedūras, palielināsies iekšzemē reciklēto melno un krāsaino materiālu apjoms, un tas dos iespēju uzlabot to konkurētspēju un mazināt to radītās SEG emisijas. Turklāt Eiropas Komisija aprēķinājusi, ka reciklēšanas un atkārtotas izmantošanas nozarēs tiks radītas no 9 000 līdz 23 000 jaunu darbvietu.

5.5. EESK jau secinājusi, ka "kvalitatīvu reciklējamu atkritumu eksports […] kaitē ES ilgtspējai un mazina tās globālo konkurētspēju, piegādājot vērtīgus resursus ārējiem konkurentiem" ([4]). Lai pieaugošais iekšējo atkritumu apjoms tiktu pilnībā izmantots, Komiteja aicina nodrošināt finansējuma iespējas pētniecībai un izstrādei, kuras mērķis ir atklāt vismodernākās tehnoloģijas atkārtotai izmantošanai un reciklēšanai un izstrādāt modernas atkritumu apstrādes un reciklēšanas iekārtas.

5.6. Atkritumu eksports no Eiropas Savienības būtu jāatļauj tikai tad, ja galamērķa valstī ekoloģiskie un sociālie standarti ir līdzvērtīgi ES standartiem un tiek pilnībā respektēti. Metāllūžņu noplūde ir jānovērš, nodrošinot stingrāku kontroli uz ES robežām, savukārt attiecībā uz eksportētajiem atkritumiem būtu jāpiemēro stingrāki pārredzamības noteikumi un attiecīgā informācija par to apsaimniekošanu un standartu ievērošanu būtu jādara publiski pieejama. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par atkritumu apsaimniekošanas ārējo un valstu līmenī esošo kompleksu revīziju, ko veic trešās personas, un uzskata, ka "procedūrās būtu jāiesaista sociālie partneri un attiecīgās NVO" ([5]).

5.7. Komiteja uzskata, ka īpaši stingri jākontrolē klasificēšanas jautājumi, ja atkritumu eksportētāji mēģina pārkvalificēt savu pašreizējo atkritumu eksportu par tādu atkritumu eksportu, kas vairs nav atkritumi. Šāda iespējamība varētu pilnībā apdraudēt visu Komisijas ierosināto atkritumu eksporta reformu.

5.8. Prioritāte būtu jāpiešķir *ex ante* uzraudzībai vai efektīvai vietējo atkritumu pārstrādes nosacījumu un noteikumu *ex post* pārbaudei. EESK aicina ieviest atbilstošas un efektīvas drošības procedūras, lai varētu apturēt eksportu, ja netiek pildīti izvirzītie nosacījumi.

5.9. EESK aicina saīsināt divu gadu pārejas periodu, kas atvēlēts pārskatītās Atkritumu sūtījumu regulas piemērošanai. Ierosinātais 30 dienu termiņš, kurā kompetentās tranzīta iestādes var celt pamatotus iebildumus pret plānotiem atkritumu sūtījumiem atgūšanas nolūkā, būtu jāsamazina līdz 10 dienām, lai nodrošinātu darbības spējas un nepieļautu nevajadzīgu kavēšanos. EESK turklāt uzskata, ka jānosaka skaidri ierobežojumi šādām iestādēm, lai tās nevarētu pret vienu un to pašu sūtījumu iebilst vairāk nekā vienu reizi.

5.10. Lai varētu nodrošināt vidisko integritāti, EESK arī aicina Parlamentu un Padomi piemērot vienādi stingrus kritērijus attiecībā uz to, kādas saistības vides jomā jāpilda tiem, kas atkritumus eksportē gan uz ESAO valstīm, gan uz valstīm, kuras nav ESAO dalībvalstis.

5.11. Tā kā spēkā esošajās procedūrās, kam būtu jānodrošina Atkritumu sūtījumu regulas izpilde, ir vērojamas nepilnības, organizētās noziedzības grupas varējušas izvērst atkritumu nelikumīgus sūtījumus, kuru apjoms, kā liecina aplēses, ir 30 % no visiem atkritumu sūtījumiem Eiropā ([6]). EESK atbalsta pārbaužu un izmeklēšanas procedūru izpildi un aicina dalībvalstis un Eiropas Savienību pilnībā sadarboties saskaņā ar jauno ES Organizētās noziedzības novēršanas stratēģiju 2021.–2025. gadam ([7]).

5.12. Rūpniecības dalībniekiem un nevalstiskajām organizācijām ir svarīga loma centienos ierobežot nelikumīgus atkritumu sūtījumus. Nekonfidenciāli dati būtu jādara pieejami visām ieinteresētajām personām, jo lielāka pārredzamība palīdzēs samazināt nelikumīgus atkritumu sūtījumus.

6. **Ekodizains**

6.1. EESK uzskata, ka ir vajadzīgi stingrāki tiesību akti attiecībā uz produktu ilgtspējas ekodizainu, lai sasniegtu vērienīgos ES mērķus, kas izvirzīti Eiropas zaļajā kursā un aprites ekonomikas rīcības plānā. Produktu ilgtspējas ekodizaina regula paver ES ražotājiem iespēju, izmantojot vienotu novērtēšanas metodi, nošķirt savus produktus no citiem produktiem, kuru sniegums ir sliktāks. Nozares ekspertu un citu attiecīgo vērtības radīšanas ķēdes dalībnieku līdzdalība ir būtiska, lai nodrošinātu, ka visos produktu izstrādes līmeņos tiek ievēroti apritīguma principi, kas dod iespēju integrēt prasības attiecībā uz atkritumu rašanās novēršanu un obligāti sasniedzamo reciklēto saturu.

([4]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par atkritumu sūtījumiem un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1257/2013 un Regulu (ES) 2020/1056" (COM(2021) 709 final – 2021/0367 (COD)) (OV C 275, 18.7.2022., 95. lpp.).

([5]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par atkritumu sūtījumiem un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1257/2013 un Regulu (ES) 2020/1056" (COM(2021) 709 final – 2021/0367 (COD)) (OV C 275, 18.7.2022., 95. lpp.).

([6]) Jautājumi un atbildes par jauniem ES noteikumiem par atkritumu sūtījumiem.

([7]) ES Organizētās noziedzības novēršanas stratēģija 2021.–2025. gadam.

6.2. EESK aicina ilgtspējas definīcijā iekļaut sociālos aspektus, nevis tikai vidiskās prasības, kā tas ir pašlaik. Sociālajiem aspektiem būtu jāatbilst starptautiskajiem darba standartiem, piemēram, sociālā dialoga un darba koplīguma slēgšanas sarunu respektēšana.

6.3. Produktu ilgtspējas ekodizaina regulā būtu jāmin otrreizējo izejvielu un blakusproduktu izmantošana, jo tie var sniegt būtisku ieguldījumu ES klimata pārmaiņu politikas mērķu sasniegšanā. Tāpat produktu reciklējamības dizains un to sastāvā esošie materiāli ir būtiski, lai uzlabotu apritīgumu un kvalitatīvu otrreizējo izejvielu pieejamību.

6.4. Produkta digitālā pase ir svarīgs instruments, kas sniedz klientiem būtisku informāciju par produktu ilgtspēju un aizsargā ražotāju intelektuālā īpašuma tiesības, novērš datu ļaunprātīgu izmantošanu un nepieļauj zaļmaldināšanu. Stabila, ticama un visaptveroša datubāze ir būtiska, lai varētu sniegt šādu informāciju gan par tradicionālo, gan tiešsaistes tirgu.

6.5. Turklāt par arvien svarīgāku Eiropas rūpniecības konkurētspējas faktoru kļūs ražojumu kalpošanas laika pagarināšana, it īpaši tāpēc, ka ES bieži ir atkarīga no trešām valstīm. EESK uzskata, ka jāpalielina ieguldījumi pētniecībā un izstrādē un jāstiprina publiskā un privātā sektora partnerības, kam jāsniedz vajadzīgais finansiālais atbalsts.

7. **Būvizstrādājumu regula**

7.1. Apvienojumā ar ierosināto Produktu ilgtspējas ekodizaina regulu Būvizstrādājumu regulas pārskatīšana paver iespējas produktu ilgtspēju saskaņot ar tādas pašas vērienīguma pakāpes mērķiem dažādos būvniecības tirgus sektoros. Būvizstrādājumu regulas priekšlikumā atzīts, ka ir svarīgi izmantot reciklētus materiālus, taču arī blakusproduktu izmantošana var sekmēt centienus mazināt atkarību no primārajiem dabas resursiem, un tāpēc šis fakts ir jāatspoguļo produktu snieguma kritērijos.

7.2. EESK uzskata, ka obligātu vides ilgtspējas un sociālo prasību ieviešana, ko papildina marķēšana un tirgus stimuli, radītu vienlīdzīgus konkurences apstākļus ilgtspējīgiem produktiem un nodrošinātu to pienācīgu atzīšanu.

7.3. Zaļā publiskā iepirkuma kritērijos būtu jāizmanto Būvizstrādājumu regulā noteiktās snieguma robežvērtības. EESK uzskata, ka zaļajam publiskajam iepirkumam ir būtiska nozīme centienos paātrināt aprites ekonomikas modeļu ieviešanu, veicināt ilgtspēju un radīt ES tirgu ilgtspējīgiem produktiem. EESK ir pārliecināta, ka saskaņota ES būvizstrādājumu standartizācija nodrošinās vienotu satvaru dalībvalstīs, vienlaikus uzlabojot tādu rādītāju pārredzamību kā izturība, labošanas iespējas, drošība utt.

7.4. EESK uzsver, ka novērtēšanas metodes, ko pašlaik izmanto būvniecības nozarē, nav pilnībā saskaņotas un var Eiropas Savienībā radīt atšķirīgus rezultātus, kuri tādēļ nebūs salīdzināmi. Priekšnoteikums ir uzlabot būvizstrādājumu vidiskā snieguma novērtēšanas konsekvenci un salīdzināmību. Komiteja uzskata, ka pozitīvi vērtējama vidiskās pēdas metožu ([8]) attīstība, kas var sekmēt šo mērķu sasniegšanu.

7.5. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas ieceri veicināt vairāku tiesību aktu priekšlikumu pieņemšanu tādās jomās kā ražojumu remontējamības uzlabošana, ražojumu aprites cikla pagarināšana, energomarķējuma ieviešana un patērētājiem pieejamu remonta pakalpojumu sniegšana.

8. **Iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīva**

8.1. Svarīgi ir nodrošināt, ka visi tirgū nonākušie iepakojuma materiāli ir reciklējami vai atkārtoti izmantojami. Domājot par iepakojuma reciklējamību, būtu jāņem vērā ne tikai reciklēšanas rādītājs, bet arī spēja pārstrādāt materiālus bez raksturīgo īpašību zaudēšanas un primāro materiālu aizstāšanas apjoms. Tas palīdzēs nodrošināt kvalitatīvu reciklēšanu aprites cikla beigās. Iepakojuma materiālu reciklējamība būtu jāņem vērā paplašinātas ražotāja atbildības shēmās, kas izmanto ekomodulētas maksas.

([8]) Komisijas Ieteikums (ES) 2021/2279 (2021. gada 15. decembris) par vidiskās pēdas metožu izmantošanu produktu un organizāciju aprites cikla vidiskā snieguma mērīšanai un uzrādīšanai (OV L 471, 30.12.2021., 1. lpp.).

8.2. Reciklētam saturam ir liela nozīme, jo tas veicina pieprasījumu pēc reciklētiem materiāliem, taču, runājot par tērauda iepakojumu, jāatzīmē, ka jau izveidojies labi funkcionējošs otrreizējo materiālu tirgus, kurā tērauda iepakojuma reciklēšanas rādītājs jau pārsniedz 84 %. Tāpēc pienākums palielināt reciklēto materiālu saturu var faktiski palielināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, ja lūžņi ir jātransportē lielos attālumos un jānodala no citām avotu plūsmām.

Briselē, 2023. gada 24. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG